

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅՈՑ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋԵՆՈՐԴ ԳԵՐԱՇԵՆՈՐԶ Տ. ՍԻՈՆ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՂՈՍ ՄԱՆՈՒԿՑԱՆԸ ՍԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Հոկտեմբերի 4-ին, չորեքշաբթի, Մայր Աթոռ Ս. էջմիածին ժամանեց Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայոց Արևելյան թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Սիոն արքեպիսկոպոս Մանուկյանը, մասնակցելու Վեհափառ Հայրապետի գահակալության 6-րդ տարեդարձի հանդիսություններին, հանուն իր թեմի ժողովրդի, և ներկա լինելու Մայր Աթոռի տպարանի բացման տոնակատարությանը։

Ամսագրիս խմբագիրը ամսի 10-ին, երեքշաբթի, պաշտոնական այցելություն տալով, բարի գալուստ մաղթեց նորին Սրբազնության և խնդրեց նոր և սրտապնդիչ լուրեր հաղորդել ԱՄՆ-ի հայություն Արևելյան թեմի ազգային-եկեղեցական կյանքի մասին։

Ամերիկահայ թեմը Հայ Եկեղեցու նորագույն թեմերից մեկն է։ Շատ հին չէ այդ թեմի և գաղութի պատմությունը։ Ամերիկահայ գաղութի հաստատման թվականը բարձրանում է մինչև 1830-ական թվականները։

Ամերիկահայ գաղութը, որպես հոգևոր հովվություն, առաջին անգամ կազմակերպվել է 1889 թվականին, Կոստանդնուպոլսի Պատրիարքության կարգադրությամբ, և 1898 թվականին, իրիմյան Հայրիկի հուլիս 2 թվակիր սրբատառ կոնդակով, հուլիսի 2-ին առաջնորդական վիճակ՝ Մայր Աթոռ Ս. էջմիածնի հոգևոր իշխանության ներքո։

Ամերիկյան ասպնջական հողի վրա, երկրից և Մայր Հայրենիքից գաղթած հայության բեկորներ, ապաստան գտան ու հաստատվեցին մանավանդ 1915 թվականի համաշխարհային պատերազմի օրերից հետո և իրենց օրինապահությամբ, աշխատասիրությամբ, ձեռնհրեցությամբ, ոչ միայն շուտով սուն ու տեղ ստեղծեցին, այլ նաև տնտեսական մեծ հաջողությունների հասնելով, շինեցին հայկական եկեղեցիներ, դպրոցներ բաց արին, հրատարակեցին մամուլ, կազմակերպեցին բարեգործական, մշակութային, հայրենակցական միություններ և օտարության մեջ ապրեցին նոր կյանքով, բայց

միշտ Մայր Հայրենիքի կարոտով, Ս. էջմիածնի սիրով և հիշատակով, բոլորված տեղական հայ եկեղեցիների շուրջ։

Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հայ գաղութը համախմբվել է երկու թեմերի շուրջ՝ Արևելյան թեմ, կենտրոն ունենալով Նյու-Յորքը, և Արևմտյան կամ Կալիֆոռնիայի թեմ, կենտրոն ունենալով Լոս-Անջելոսը։

ԱՄՆ-ի հայոց Արևելյան թեմը, կազմակերպչական տեսակետից, գտնվում է օրինակելի բարձրության վրա և թեմի ազգային-եկեղեցական կյանքը իր ամբողջությամբ մեջ դրվել է ամուր, առողջ եկեղեցասիրական, հայրենասիրական հիմքերի վրա, շնորհիվ թեմի նախկին առաջնորդների և այժմյան առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Սիոն արքեպիսկոպոսի, թեմական-եկեղեցական խորհուրդների, հոգևորականության, ազգային-եկեղեցական մարմինների խմաստուն, շրջահայաց ղեկավարության և մանավանդ թեմական կենտրոնական իշխանության ողջամիտ և համերաշխ գործունեության։

Արևելյան թեմում, որտեղ ապրում է ավելի քան 180 000 հայություն, գործում են շուրջ 45 կրոնական համայնքներ, իրենց եկեղեցիներով և հոգևորականներով։

Մեր տեսակցության ընթացքում, առաջնորդ սրբազան հայրը մխիթարական լուրեր հաղորդեց իր թեմի գործունեության մասին։ Առաջնորդ սրբազան հորից իմացանք հետևյալ շինարարական, մշակութային ձեռնարկների մասին, որոնք ուրախությամբ են լցնում յուրաքանչյուր հայ մարդու սիրտը։

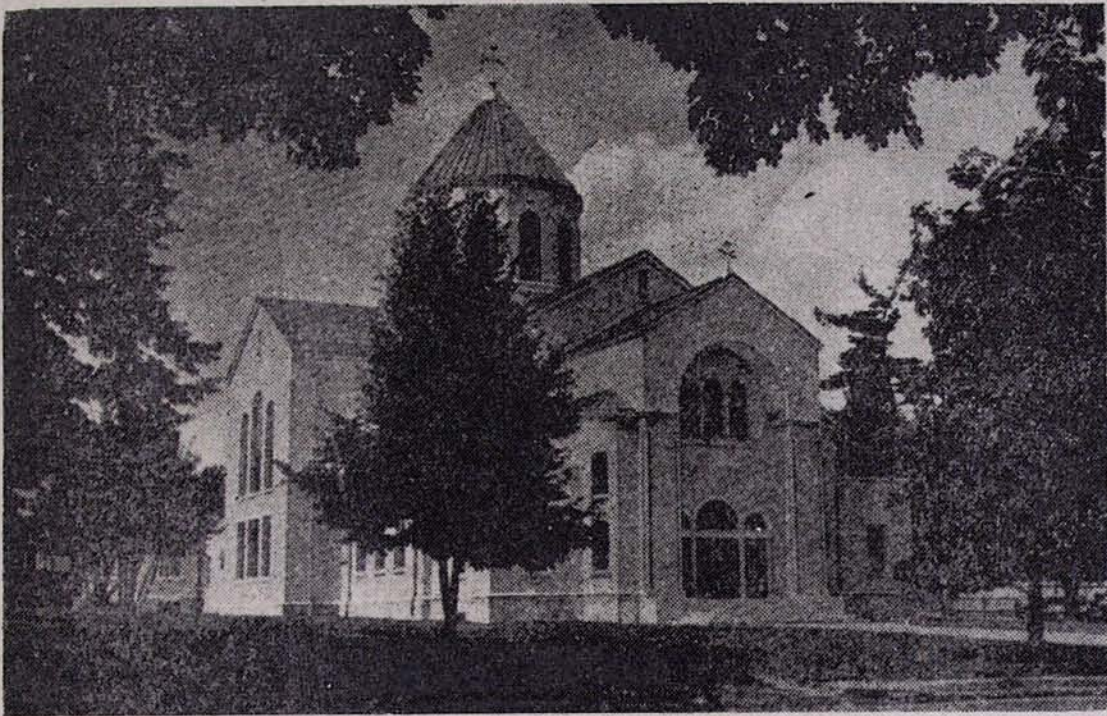
1. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏՆՆ ԲԱՅՈՒՄԸ ԴԻՏ-ՐՈՅՏՈՒՄ.— Սեպտեմբերի 10-ին, առաջնորդ սրբազան հոր նախագահության տակ, կատարվել է ԱՄՆ-ի հայոց Արևելյան թեմի երկրորդ մեծ համայնքի Դիտրոյտի նորակերտ Մշակութային տան բացման հանդիսությունը, խոսն քաղմության ներկայությամբ։

Մշակութային տունը գտնվում է քաղաքի նոր շրջանում և շինվել է Դիտրոյտի հայ համայնքին պատկանող 17 արք ընդհանուր տարածությունը գրավող ազգային հողամասի մեկ բաժնի վրա: Շենքը բաղկանում է մի մեծ, շքեղ հանդիսասրահից, մոտ 1 200 հոգի ընդգրկող, կիրակնօրյա դպրոցի հատուկ 22 դասարաններից, կիրակնօրյա պաշտամունքների հատուկ մի մատուցից և այլ գրասենյակներից:

Մշակութային տան հանդիսավոր բացումից հետո, կազմակերպվել է ընդունելություն-ճաշկերույթ 1 000 հոգու մասնակցությամբ և հանգանակվել է 120 000 դոլար, Մշակութային տան կահավորման համար:

2. ԲՈՍՏՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԿԱՌՈՒՅՑ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՆԱՎԱԿԱՏԻՔԸ ԵՎ ՕԾՈՒՄԸ.— Սեպտեմբերի 16—17-ին, առաջնորդ սրբազան հայրը կատարել է Բոստոնի հայոց նորակառույց Ս. Երրորդություն եկեղեցու նավակատիքի և օծման կարգը, ի ներկայության բազմահազար հայ հավատացյալների և օտար հյուրերի:

Բոստոնի հայոց նորակառույց եկեղեցին գտնվում է Քեյմբրիջի թաղամասում, համանուն համալսարանի և սեմինարիայի մոտ: Եկեղեցին կառուցվել է հայկական ոճով, կաթողիկե սլացիկ գմբեթով, և իր ճարտարապետական կառույցով հիացմունք է պատճառում դիտողին: Քեյմբրիջի համա-

ԲՈՍՏՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԿԱՌՈՒՅՑ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

Դիտրոյտի հայոց Մշակութային տան շինության հանձնաժողովի ղեկավար և ժրջան անդամներն են հանդիսացել պր. պր. Ալեք Մանուկյանը և Եղվարդ Մարտիկյանը, որոնք ոչինչ չեն խնայել օր առաջ կառուցված տեսնելու համար ազգային այդ նոր օջախը, որ իր շուրջը կբոլորի Դիտրոյտի հայրենասեր հայությունը:

Որոշվել է հաջորդ մեկ-երկու տարիների ընթացքում, նույն ազգապատկան հողի վրա, մշակութային տան առընթեր, կառուցել հայկական ոճով գեղեցիկ մի նոր եկեղեցի, որպես աղոթքի տուն:

լսարանական թաղում գտնվող հայ ճարտարապետության այս նոր գոհարը օտարներին պատմում է հայ ժողովրդի կառուցողական մեծ ճաշակի և արժանիքների մասին և պատիվ է բերում այն կառուցողներին:

Եկեղեցու ճարտարապետն է Զավեն Պայ-բարը: Եկեղեցու մարմարները բերվել են Իտալիայից, իսկ վեմքարը՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից: Եկեղեցին կարող է ընդգրկել շուրջ 1 000 աղոթավորների:

Եկեղեցու օծման արարողությունից հետո, կազմակերպվել է մեծ ընդունելություն 800 հոգու մասնակցությամբ:

3. ՀԱՐՎՈՐԴԻ Ս. ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՆԱ-
ՎԱԿԱՏԻՔԸ ԵՎ ՕՍՈՒՄԸ.— Հարվորդի հայ
համայնքը փոքր է, մոտ 200 ընտանիքից
բաղկացած, բայց մեծ է իր ազգասիրու-
թյամբ և եկեղեցասիրությամբ, իր սրտով և
գոհողության ոգով:

Առաջնորդ սրբազան հայրը սեպտեմբերի
24-ին կատարել է նախկին գետնահարկ
մատուան վրա շինված Ս. Գևորգ եկեղեցու
նավակատիքն ու օծումը: Համայնքը կանգ
չի առել նյութական ու բարոյական ոչ մի
գոհողության առաջ՝ ունենալու համար իր
աղոթքի տունը:

Հարվորդի հայոց հոգևոր հովիվն է հոգե-
շնորհ Տ. Մեսրոպ վարդապետ Սեմերճյանը:

4. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՍՏՎԱՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ
ԴՊՐՈՑ ԷՎԵՆՍՏՈՆՈՒՄ.— Առաջնորդ սրբա-
զան հայրը գոհունակությամբ հաղորդեց, որ
արդեն գնվել է Զիկագոյի մոտ, էվենստո-
նում հայկական Աստվածաբանական դպրո-
ցի շենքը և ընթացիկ տարվա վերջերին կամ
1962 թվականի առաջին ամիսներին բացվե-
լու է այն, Ամերիկայի հայոց երկու թեմերի
համար ապագա հոգևոր հովիվներ պատ-
րաստելու առաջադրությամբ:

Էվենստոնի Աստվածաբանական հայկա-
կան դպրոցը կոչվելու է Ս. Ներսես Շնոր-
հալու անվամբ: Գպրոցի վարիչ մարմնի նա-
խագահն է հանդիսանում, ըստ կանոնադրու-
թյան, ԱՄՆ-ի հայոց Արևելյան թեմի առաջ-
նորդը, իսկ փոխ վարիչը՝ Կալիֆոռնիայի թե-
մի առաջնորդը:

Նոր բացվելիք հոգևոր դպրոցի տեսուչ է
նշանակվել գերաշնորհ Տ. Տիրան արքեպիս-
կոպոս Ներսոյանը, որը բոլոր տվյալներն
ունի արժանավորությամբ և արդյունավետ
կերպով ղեկավարելու Աստվածաբանական
նոր դպրոցը: Դպրոցը պահվելու է ծանոթ ազ-
գայինների սրտաբուխ նվիրատվություննե-
րով:

Աստվածաբանական դպրոցի բացման հետ
կապված մանրամասնությունները կհա-
ղորդվեն ավելի ուշ, երբ գոյության կկոչվի
դպրոցը: Նախատեսված է, որ առ այժմ
էվենստոնի Աստվածաբանական նոր դպրո-
ցը ունենա 10 աշակերտ: Աշակերտները ըն-
դունվում են և՛ ԱՄՆ-ից և՛ արտասահմանից
և՛ Հայաստանից: Մրազրված է հետագա-
յում ուսանողության թիվը բարձրացնել 25-ի:

Ուսանողները անգլերեն լեզվի իրենց գի-
տելիքները խորացնելու և դիպլոմ ստա-
նալու համար կհաճախեն մերձակա եպիս-
կոպոսական Սիբյոյի սեմինարիան:

5. ՆՅՈՒՑՈՐՔԻ ՀԱՅՈՑ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ
ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.— Գերաշնորհ Տ. Սիրոն սըր-
բազանը հաղորդեց նաև, որ շուտով կկա-
տարվի հիմնարկներ նյու-Յորքի առաջնոր-
դանիստ Մայր Տաճարի շինության:

«Մայր Տաճարը խորհրդանշել է փաստը
պիտի հանդիսանա թեմին մի և անբաժանե-
լի եկեղեցական միություն»,— հայտարա-
րեց սրբազանը և շարունակեց:

«Բոլոր ծուխերը, սևեռելով իրենց ալ-
նարկները դեպի Մայր Տաճարը, ավելի ևս
պիտի գիտակցին, որ տեղական հոգևոր և
հոգեբանություններն վեր, մեկ մասը կկազ-
մեն հոգևոր ու վարչական ամբողջության
մը:

Ազգային առաջնորդարանին կողքին և
այդ առաջնորդարանի հեղինակության հմա-
քին իբր վահան պիտի կանգնի Մայր
Տաճարը, որով ամուր և անխախտ պիտի
մնա նաև, ու պիտի զարգանա վարչական
միասնականությունը թեմին:

Հայաստանյայց եկեղեցին ճանչցված է
իրրև մին արևելյան ուղղափառ դարավոր
եկեղեցիներեն, ու իր այդ հանգամանքով
իսկ անդամ է Ամերիկայի եկեղեցիներու
Ազգային խորհրդին՝ ՆԵՇՆԸԼ ԳԱՌՆՍԻԼ
ԱՎ ԶՐԻՉՍ:

Ամերիկյան այդ մեծ կազմակերպության
ծոցին մեջ, ինչպես նաև դեմ հանդիման
մեզ շրջապատող բոլոր ազգերուն և եկեղե-
ցիներուն, որոնք այս երկրին մեջ ունին
իրենց առաջնորդանիստ Մայր եկեղեցին,
Ամերիկայի Հայաստանյայց եկեղեցին ալ
պիտի կարենա, Մայր Տաճարով, իր դիրքին
համապատասխան հեղինակություն, վարկ
ու հարգանք ստանալ:

Հոյակապ կոթողներ լավագույնս կհիշեց-
նեն Ազգի մը քաղաքակրթական բարձր շա-
փանիշը ու եկեղեցիի մը մեծությունը:

Գեղեցիկ Մայր Տաճար մը, պատվարեր
նմուշ մը հայ ճարտարապետական հանճա-
րին, արժանապատվության և ազգային ար-
դար հպարտության հարց է միանգամայն:

Ան մշտականաբար վկայությունը պիտի
հանդիսանա մեր ազգային ու եկեղեցական
դարավոր արժեքին:

Ու պիտի տա փաստը, որ մեր ներկան կզըտ-
նելի մեր անցյալի բարձրության վրա, որով
մեր նպաստը կբերենք այս նոր երկրին վրա
կերտումի մեջ եղող հառաջդեմ ու ապա-
գային նայող քրիստոնեական քաղաքակը-
թության մը:

Մայր Տաճարի և մշակութային տան
կենտրոնական հանձնաժողովը ծրագրել է
1962 թվականի աշնան սկսել Տաճարի կա-
ռուցումը:

Տաճարի շինության համար 1 000 000 դո-
լարի նոր հանգանակությունը, ասաց սրբա-
զանը, ընթանում է շատ հաջող:

1959 թվականին շինվել է և օգտագործ-
վում է Ամերիկայի հայոց թեմի առաջնոր-
դանիստ գեղեցիկ վարչական կենտրոնը,

երեքհարկանի, կառուցված Տիարպեթիլյան հղբայրների նվիրատվությամբ.

Սիոն սրբազանը հայտարարեց, որ «Մայր Տաճարի վերջնական հատակագիծները պիտի պատրաստվին համաձայն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին թելադրությանց և Հայաստանի հայ ճարտարապետական ոճի մասնագետ ճարտարապետներու խորհուրդներուն»:

Արդարև, հոկտեմբերի 10-ին, երեքշաբթի օրը, Վեհարանում տեղի ունեցավ, Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ, ճարտարապետների խորհրդակցություն, որին մասնակցեց նաև գերապատիվ Տ. Սիոն արքեպիսկոպոսը: Ծարտարապետների խորհրդակցությունում քննության առնվեց Նյու-Յորքում կառուցվելիք հայկական եկեղեցու հատակագիծը:

Առաջնորդ սրբազան հայրը հաղորդեց նաև, որ Նյու-Յորքի մոտ, ազգապատկան նույն հողի վրա, շուտով կառուցվելու է նաև

Հայ մշակութային տունը, որի համար Կյուլլապի Կյուլպենկյան կտակից հատկացվել է 500 000 դոլար:

«Հայ մշակութային տունը,— հայտարարեց սրբազանը,— արդեն իսկ կազմ ու պատրաստ է կառուցման համար, իր ամեն դյուրութուններով օժտված հանդիսասրահով, գրադարանով ու զանազան գրասենյակներով և պիտի դառնա մեծագույն Նյու-Յորքի հայ համայնքի և ամբողջ թեմի կրոնական, կրթական, ընկերային և մշակութային կյանքի կեդրոնը»:

Ավելի քան կես ժամ տևող տեսակցությունից հետո, ամսագրիս խմբագիրը հրաժեշտ է առնում ԱՄՆ-ի Արևելյան թեմի առաջնորդ գերապատիվ Տ. Սիոն արքեպիսկոպոսից, սրտագին շնորհակալություն հայտնելով ամերիկահայ ազգային-եկեղեցական կյանքի մասին նրա տված շատ շահեկան և սրտապնդիչ լուրերի համար:

Ա. Հ.

